

eiusdem speciei, ac subinde illi æqualis. Sufficit ergo, ut dicamus, Luciferum esse perfectissimum omnium Angelorum negative, quia nullus ex sanctis Angelis perfectior est illo in naturalibus; et hunc dicendi modum indicavit Innocentius III, in serm. Domin. 4 Quadr., dicens: *Tentavit Christum, non qualiscumque tentator, sed ipse Diabolus, qui super omnes tentatores malignos probatur astutus ex subtilitate naturæ, et ex antiquitate temporis, etc.* Et infra: *Quia prima est creatura, non quod cunctos præcesserit, sed quam nulla præcessit.* Verum est, hæc ultima verba referri potius ad antiquitatem, quam ad subtilitatem naturæ, tamen de utraque intelligi potest, quamvis etiam non videatur ibi tentatorem illum cum omnibus Angelis, sed cum solis malis comparare. Apertius Magister, in 2; dist. 9, cap. 5, dicit, *de singulis ordinibus Angelorum aliquos cecidisse*, subjungitque, *de ordine namque superiore Lucifer ille fuit, quo nullus dignior conditus fuit*; unde Bonaventura, in d. 6, art. 4, quæst. 1, solum dixit: *Sicut testantur auctoritates Sacra Scriptura et Sanctorum, Lucifer valde excellens fuit; et si stetisset, in supremo ordine collatus fuisset, cum ad hoc naturæ idoneitatem haberet, et loquitur consequenter, quia in dist. 3, multos Angelos ejusdem speciei constituerat.*

11. *Facet Scriptura.* — Nec modi loquendi Prophetarum ab hoc modo dicendi discordant, nam Ezech., cap. 28, de Lucifero, dicit, *in medio lapidum ignitorum ambulasti*, ubi licet demus, per lapides ignitos, supremos Angelos intelligi, non dicitur fuisse supremus illorum, sed fuisse inter illos, et eodem modo affirmatur esse *signaculum similitudinis*, non tamen dicitur, quod solus illam perfectionem habuerit, sicut etiam dicitur fuisse *plenus sapientia, perfectus decore, et in deliciis Paradisi*; quæ omnia alii cum æqualitate habere potuerunt: cum autem additur: *Omnis lapis pretiosus operimentum tuum*, per lapides pretiosos non oportet alios Angelorum ordines intelligere, sed virtutes, et dona, quibus Lucifer in via ornatus fuit, vel si per novem lapides pretiosos, novem ordines intelligantur, interrogabo, quomodo Lucifer existens de ordine Seraphinorum, illo met ordine ornatus fuit, et quod de illo dictum fuerit, de aliis ei æqualibus dicam, scilicet ornatos fuisse illo eodem ordine, quatenus plures habebant in illo inferiores in natura specifica, licet alios haberent, socios tantum, et æquales: et ita facile intelligantur reliqua, quæ in eo capite Ezechiel dicit: quæ vero

de Rege Ægypti addit, in cap. 31, nimis allegorica sunt, et communiter ad Luciferum non accommodantur; vel admissa allegoria, dicit quod illa omnia, sicut dicta de illo Rege ad litteram non significant illum fuisse excelsiorem omnibus regibus terræ, sed tantum dicuntur ad exaggerandam potentiam, et divitias ejus, non ad rigorosam comparisonem faciendam, ita per allegoriam ad Luciferum applicata, nihil amplius ex illis colligendum est, ac denique, quod dicitur Job 40, *Ipse est principium viarum Dei*, ad præsens applicatum, sufficienter posset intelligi de ordine durationis, et consequenter de primo negativo, non positive: unde eodem modo potest intelligi, etiamsi de principio dignitatis exponatur.

12. *Ad fundamentum primæ in n. 3.* — *Ad fundamentum secundæ in num. 6.* — *Ad confirmationem in num. 9.* — Quapropter hæc ultima sententia mihi valde probabilis est; et juxta illam admitti facile possunt præcipuæ conjecturæ ambarum priorum opinionum. Sic enim subsistere poterit illa congruentia, quia decuerit supremam Dei creaturam non omnino perire, hoc enim verum erit de tota specie suprema: quod autem unum, vel alterum individuum ejus permissum fuerit perire, non est inconveniens, imo ad ostendendam libertatem arbitrii in creaturis, et liberalem electionem in creatore, aptissimum medium illud fuit; et e converso hic gradus excellentiæ in Lucifero sufficiens invenitur, ut ab illo occasionem se extollendi assumere potuerit: præsertim, cum superbia non solum superiores, sed etiam æquales respuat; unde ad id, quod ponderabatur, quia unus tantum princeps in toto ordine Angelorum creatus fuit, sicut nunc unus tantum est supremus Angelus inter sanctos, et unus etiam solus inter dæmones. Respondeo, nec primum, neque secundum ex Scripturis aut Patribus sufficienter colligi, sed tantum dari unum supremum Ordinem Seraphinorum: an vero in illo una tantum sit creatura suprema in natura, vel gratia non constat; unde nec de toto illo ordine in statu viæ, id probari potest. De uno autem principe dæmoniorum apertius videtur loqui Scriptura; unde, illo admissio, dici potest fortasse, ita de facto contigisse, ut ex Seraphico ordine unus tantum ceciderit, quia nunc est dæmoniorum princeps: in gloria vero forte plures ejusdem naturæ, et speciei permanserunt, quanquam etiam fieri potuit, ut in illa specie suprema primi ordinis, duas tantum personas Deus creaverit, et quod unam in gratia confirma-

verit, aliam cadere permetteret, et ita nunc in utroque statu dabitur unus tantum princeps, licet in via plures ejusdem ordinis et gradus fuerint. Addi etiam potest, si verum est, inter individua ejusdem speciei esse aliquam inæqualitatem in perfectione naturali, sic posse Luciferum esse perfectiorem in natura individuali omnibus pravis Angelis, et Michaellem omnibus sanctis; inter se vero, vel esse æquales individualiter, vel incertum esse, quis præcedat, neque multum id referre: vel denique dici potest, licet plures Angeli fuerint æquales in specie, et in individuo, non oportere, ut sint æquales in merito, vel demerito, quia hoc pendet ex usu libertatis cum gratia efficaci, atque ita Luciferum, licet habeat aliquos malos Angelos natura æquales, habere primatum in malitia, quia primus peccavit, et alios induxit; et e contrario inter bonos unum emiuisse in merito, et in honore Dei defendendo: ideoque nunc in termino posse esse in bonis unum supremum, et in malis alium, quamvis in via dictam inæqualitatem non habuerint; atque hæc occurrunt in re adeo incerta, quæ aliis consideranda relinquo.

CAPUT XVII.

UTRUM LUCIFER ALIOS ANGELOS AD PECCANDUM INDUXERIT.

1. *Suppositio hujus capituli.* — *De fide est multos Angelos peccasse.* — Supponit hæc quæstio, præter Luciferum multos Angelos peccasse, quæ suppositio de fide certa est; quia expresse traditur in multis locis Scripturæ, in quibus vel in plurali Angeli peccasse dicuntur, ut in Epistola Judæ, et 2, Petri 2, vel *ignis inferni dicitur paratus Diabolo et Angelis ejus*, Matth. 25, vel mali Angeli divinæ justitiæ ministri dicuntur, ut Psal. 77: *Misit in eos iram indignationis suæ, etc., immissiones per Angelos malos*, et Eccl. 39, sunt Spiritus, qui in vindictam creati sunt, et in furore suo confirmaverunt tormenta sua; et in principio hujus libri, alia multa de hoc puncto adduximus, nec in re clara, quam nec philosophi ignorarunt, immorari necesse est. Dico autem philosophos hoc non ignorasse, utique quod sint multe substantiæ rationales pravæ, et homines ad malum inducentes, eisque aliis modis nocentes, quamvis de natura, et moribus, ac statu earum, et unde in illum devenerint, vel tenuem, vel nullam notitiam habuerunt, quod nunc non refert.

2. *Angeli peccatores ex ordinibus omnibus fuerunt.* — Solet autem circa suppositionem hanc a theologis interrogari imprimis, ex quibus Ordinibus fuerint cæteri Angeli peccantes præter Luciferum? Responsio autem communis est, fuisse ex omnibus ordinibus Angelorum. Ita sentit D. Thomas, d. q. 83, art. 9, ad 3, et Magister cum scholasticis, in 2, dist. 6 et 9, et indicat Cyrillus, lib. 1, in Genes., ad medium. Cum enim ordines sanctorum Angelorum in principio mundi creatos, enumerasset, subdit: *Erat etiam inter illos, et draco ille prævaricator, et quæ cum eo erant pravissimæ potestates, et communes cum cæteris sanctis sedes obtinebant*; et similia fere habet, lib. 4, contra Jul., circa §, 1. *vers. Etenim plurimis, et Theodoretus, super e. 6, ad Ephes.* Potestque ex sacra Scriptura ita declarari, nam Paulus, ad Eph. 6, dæmones cum quibus collectamur, vocat *Principes et Potestates ac mundi Rectores tenebrarum harum*; nec illos sic vocat, ut auctores citati capite præcedenti putarunt, quia aliquando eis cura hujus inferioris mundi commissa fuerit, id enim falsum est, ut dixi, sed vocat *Principes et Potestates*, vel propter altiora ministeria, ut in fine libri sequentis dicemus, vel certe quia secundum naturam ejusdem ordinis sunt cum sanctis Principibus et Potestatibus: ut autem declaret, non de bonis, sed de malis esse sermonem, vocat illos *Rectores mundi*, non quoad bonum ejus regimen, nec quoad conservationem ordinis in eo convenientis, sed *tenebrarum harum*: id est, rectores pravorum hominum, qui se illis suo libero consensu subjecerunt, quique nomine *mundi*, in malam partem accepti, in sacra Scriptura significari solent, juxta expositionem Augustini, Psal. 54, in principio; est ergo verisimile Angelos qui peccarunt, et Potestatibus, et Principatibus fuisse.

3. *Fuerunt etiam ex infimo ordine.* — *Item ex Archangelis et Virtutibus.* — Unde ulterius a fortiori sequitur, fuisse aliquos ex Angelis infimi ordinis, sub quo nomine frequentius nominantur, et præsertim Matth. 25, et Apoc. 12 et 20, ubi fit mentio Diaboli, seu Draconis, et Angelorum ejus; et ex locis Apocalypsis potest nonnullum argumentum sumi, quod sub utroque duce Angeli omnium ordinum militent, cum Michaeli et Angelis ejus opponantur draco et Angeli ejus; ideoque quamvis nomen Archangeli non inveniatur in sacra Scriptura malo Angelo attributum, nihilominus a paritate rationis, idem de illo ordine dicendum est: eademque fere ratio est de Virtu-

tibus, quia nulla ratio occurrit, ob quam aliquem ex his ordinibus excipiamus; atque ita constat, ex omnibus ordinibus ministrantium Angelorum aliquos cecidisse, qui omnes dici possunt hujus mundi rectores, seu male ministrantes, et spirituales nequitiae in caelestibus, id est, in hoc caliginoso aere, et de eisdem Principibus, et Potestatibus intelliguntur a multis verba Pauli ad Ephes. 3, ut innotescat Principibus, et Potestatibus, multiformis sapientia Dei; sed hic locus alias habet expositiones, et in superioribus tractatus est.

4. Tandem probabiliter ex aliis superioribus ordinibus. — De quatuor vero ordinibus superioribus assistentium Angelorum, nihil fere habemus in Scriptura, praeter locum Ezechielis, in quo nomen Cherub malo Angelo tribuitur secundum receptam Patrum intelligentiam: inde vero colligere quidem non possumus, fuisse Luciferam ex proprio Cherubino ordine, ut supra diximus: nam licet ex Seraphinis fuerit, potuit sic applicari ad ejus excellentiam per eminentiam scientiae significandum, ut supra etiam dixi: inde vero probabiliter colligimus, etiam ex propriis Cherubinis, Thronis, et Dominationibus, ac subinde ex omnibus ordinibus Angelorum aliquos cecidisse; et hoc significare solent Patres, quando communiter docent, ex hominibus assumi aliquos ad omnes Angelorum ordines, quia per eos sedes Angelorum, qui ceciderunt, reparandae sunt: addit denique D. Thomas conjecturam, quia hoc modo universaliter ostenditur indifferentia, et fragilitas liberi arbitrii creati: nam in omni ordine creaturarum rationalium inventae sunt aliquae suo arbitrio, tam in malum, quam in bonum utentes, neque in hac resolutione difficultas alicujus momenti occurrit.

5. Objectio. — Contra hanc resolutionem objici potest Leo papa VIII vel IX, in c. *Hi duo*, de Cons., d. 1, dicens non aliquos Angelos ex novem ordinibus, sed decimum ordinem cecidisse, et ita numerum angelicum minuisse, qui per homines restauratur; et Salonius Vienneensis, Dial. in Eccl., circa finem: *Decem*, ait, *sunt ordines Angelorum, sed unus cecidit per superbiam, et idcirco boni Angeli semper ad hoc laborant, ut de hominibus numerus adimpleatur, et perveniat ad perfectum numerum, id est, denarium*. Respondeo has locutiones, vel non esse admittendas, vel pie esse explicandas, ut illas declarat Magister 2, dist. 9, c. 7, quem sequitur Glossa, in d. c. *Hi duo*, et ibi Turcremata et scholastici communiter, et

alii, quos refert, et sequitur Malonius, ibi d. 4. Itaque veritas est nunquam fuisse decem Angelorum ordines, sed ab instanti creationis fuisse novem, et ab omnibus aliquos avulsos fuisse: et quia omnes qui ceciderunt, quasi in unum infimum ordinem reducti sunt, ideo dicuntur decimum ordinem constituisse; et ita loquitur Leo: non enim negat Angelos cecidisse ex novem ordinibus, sed solum multitudinem malorum Angelorum decimum ordinem vocat; nec dicit numerum ordinum Angelorum, sed *numerum angelicum*, utique in singulis ordinibus fuisse minutum, et eodem modo per hominum salutem instaurari dicit, sicut alii Patres loqui solent: at Salonius vix aliquam interpretationem admittit; nam quod Magister et alii dicunt, numerum salvandorum hominum dici decimum ordinem, quia homines salvandi tot erunt, quot sufficerent ad unum ordinem angelicum constituendum, nec quadrat cum illa ratione, quod per homines restituentur ordines Angelorum ad numerum perfectum, id est, denarium: neque satis intelligitur, quomodo verum sit; tum quia non constat, unum ordinem Angeli cum certo numero personarum constare debere: nec constat numerum hominum salvandorum non fore majorem, cum credibile sit, multo majorem esse futurum, quia numerus cadentium Angelorum fuerit, et horum numerus fortasse tertia pars totius multitudinis Angelorum fuerit, ut jam dicemus.

6. Quot fuerint Angeli, qui Luciferum secuti sunt. — *Certum est, ingentem fuisse multitudinem*. — Quærunt autem ulterius theologi circa eandem suppositionem, quanta fuerit multitudo Angelorum partes Luciferi sequentium? In qua interrogatione, si de numero certo, et absoluto fiat, nihil definitum responderi potest; quia uterque numerus, tam sanctorum, quam malorum Angelorum, nobis incertus est. Possumus autem sine dubitatione affirmare, ingentem esse malorum Angelorum, cum Lucifero cadentium, numerum; ita enim de illo censuit Nazianzenus, dict. carm. 6, de substantiis mente praeditis, dicens:

*Haud solus cecidit, verum agmine septus
Ingenti.*

Et consentiunt alii Patres paulo post referendi; et colligi potest ex Marc. 5, et Luc. 8, ubi legitur, integram legionem daemonum unum hominem occupasse, quia est indicium sufficiens ingentis multitudinis eorum: unde frequenter dicunt Sancti, ingentem daemonum

turbam inter nos versari, et per aera discurrere, ut ex Antonio refert Athanasius, in vita ejus, et alii passim.

7. *Longe tamen major est numerus bonorum, quam malorum*. — At vero, si inter bonos et malos Angelos comparata fiat interrogatio, sic communiter creditur, longe majorem fuisse numerum perseverantium Angelorum, quam cadentium. Tradit D. Thomas, d. q. 63, art. 9 et 2, in dist. 6, ubi alii communiter, et Hugo de S. Victore, lib. 1, de Sacram., pat. 5, c. 31, ubi allegorice ad hoc inducit verba Elisæi 4, Reg. 6: *Noli timere, plures enim nobiscum sunt, quam cum illis*, et obiter attigit Augustinus, lib. 11, de Civit., cap. 23, dicens, licet Angeli peccaverint, non ideo cuncta esse plena peccatis, cum bonorum longe major numerus in caelestibus suae naturae ordinem servet. Idem sentit Cyrillus, l. 1, in Genes., sub finem; ubi loquens de Angelis peccantibus, ait: *Quid est quæso, quod te vehementer facit tristari, quia fortasse aliqui ob insolentiam, felicitatem amiserunt: at sunt plures, qui meliorem apud Deum obtinent statum, ejusque mansuetudine repleti longis assiduisque laudibus eum efferunt*. Solet etiam in confirmationem adduci locus Apoc. 12, ubi Draco dicitur adduxisse secum tertiam partem stellarum, sed de hoc testimonio dicemus in sequenti puncto.

8. *Probatur ratiōne a D. Thoma*. — *Prima objectio*. — *Solutio*. — Ratiōne confirmat D. Thomas hanc sententiam, quia peccatum est contra inclinationem naturalem rationalis naturae: ea vero, quae contra naturam sunt, in paucioribus eveniunt; et e contrario, quae sunt secundum naturam, ut plurimum contingunt: quod si de hominibus instetur, quia etiam peccatum est contra naturalem hominis inclinationem, et nihilominus peccatum in eis frequentibus contingit, quia bonum, ut experientia docet, et testatur Sapiens, Ecclesiast., c. 1, et Aristoteles, lib. Etich., c. 6, ibidem D. Thomas ad 1, respondet, non esse similem rationem, quia in homine natura rationalis est conjuncta sensitivæ, cujus objecta notiora sunt, aut propinquiora, magisque proportionata humanae cognitioni, et ideo magis movent, pluresque illa sequuntur ratione deserta, eandemque doctrinam habet 1, 2, quæst. 71, art. 2, ad. 3, et 3 cont. Gent., cap. 6, quibus locis Cajetanus et Ferrara eandem rationem amplectuntur, et magis explicant.

9. *Secunda objectio*. — *Solutio*. — Sed obijciunt aliqui, quia sequitur, naturaliter fieri non potuisse, ut major pars multitudinis Angelo-

rum peccaret, quia quod est contra naturalem ordinem, non est naturaliter possibile. Consequens autem falsum est: quia in singulis Angelis peccare fuit contingens; ergo etiam in majore parte fuit contingens; ergo simpliciter possibile: Respondetur facile, negando sequentem: nam quod est contingens in paucioribus absolute est possibile naturaliter, raro tamen, aut minus frequenter evenit: tale autem est, quod pauciores, vel plures Angeli ex tanta multitudine peccent. Erat enim hoc posterius simpliciter loquendo contingens, ac subinde possibile, sed in paucioribus propter rationem factam; et ideo optima conjectura fit, de facto non plures, sed pauciores peccasse. Potestque hoc declarari ex quadam sententia Nazianzeni, et Damasceni supra relata, quod natura angelica vix mutabilis est ad malum, quod etiam ostendunt difficultates supra tractatae, in explicando, qua via, et modo potuerint Angeli sapientissimi ad peccandum induci; ergo morali conjectura recte inde colligitur, in paucioribus Angelis peccatum inventum esse.

10. *Potissima ratio ex divina electione desumpta*. — Ut autem hoc magis declaratur, addimus, licet dicta ratio ex modo operandi causae primae convenienter sumpta sit; nihilominus primam radicem et causam hujus resolutionis in divinam providentiam et electionem esse revocandam. Cogitandum enim est in divina praescientia simplicis intelligentiae, ut includit scientiam futurorum contingentium sub conditione, fuisse multos, et innumeros Angelos posibles, de quibus praescivit Deus, quod si illos cum Lucifero crearet, cum illo consentirent, et peccarent, quia sicut in his, quos creavit, hoc praecognovit, ita de infinitis aliis id praecognovisse dubitandum non est. Potuisset ergo Deus illos creare simul cum his, quos de facto creavit; et ita etiam facile potuisset res Angelorum ita disponere, ut ex eis major multitudo laboraretur. Imo etiam potuisset ita res ordinare, ut omnes creati casuri essent, quia potuit solos illos creare, quos sub conditione praenoverat, casuros fuisse: ergo quod de facto non ita factum sit, sed quod plures perseveraturi creati fuerint, ex divina providentia, et electione provenit: nam inde principaliter pendebat. Praevidens enim qui essent casuri, vel permansuri ex omnibus possibilibus, si crearentur, elegit creare totam multitudinem Angelorum in illis individuis, et in tali rerum dispositione, et providentia, in qua plures ex perseveraturis, quam ex casuris continerentur: hoc autem fecisse creditur, quia erat maxime

consentaneum, tam bonitati, et sapientiæ suæ, quam pulchritudini universi, et præsertim regni beatitudinis, simulque modo connaturali operandi talium creaturarum. Declarare hoc possumus exemplo sumpto ex lapsu Adæ, et Evæ, nam sine dubio, in illo statu innocentiae, consideratis viribus gratiæ, et integritatis naturæ hominibus datis, facilius multo videbatur perseverare, quam cadere; unde facile potuisset Deus genus humanum in aliis duobus hominibus creare, de quibus in sua præscientia noverat, vel neutrum, vel saltem, non utrumque fuisse tentatione vincendum, si crearetur; et nihilominus ob alias superiores rationes providentiæ suæ, eos voluisse creare, quos præciebat casuros. Idem ergo in Angelis facere potuisset, ac proinde possibile id fuit, et simpliciter contingens: de facto autem aliter Deum Angelis providisse credimus, propter testimonia, et rationes adductas.

11. *Utrum alii Angeli a Lucifero inducti peccarint.* — *Prima sententia negat.* — Hac ergo suppositione sic facta et declarata, duo puncta supersunt explicanda in titulo capituli insinuata: scilicet, utrum omnes, et singuli Angeli inferiores suo nutu, et quasi ab intrinseco tantum moti, vel a primo inducti peccaverint, et quid peccaverint: quæ duo licet distincta videantur, simul expedienda sunt, quia et sunt connexa, unumque ab alio pendet, et breviter expediri possunt, ut videbimus. Circa primum fuit aliquorum theologorum opinio, unumquemque Angelum ex se, et absque alterius suasionem, vel inductionem peccasse: tradit late Guilielmus Parisiensis, in 2 part. princ. de Univer., in 4 ejus parte, tribuiturque Alberto, sed alia est ejus sententia, ut infra dicam. Refertur etiam Castro, verb. Peccatum, hæres. 3; at ille, si attente legatur, non loquitur de singulis Angelis, sed de tota angelica natura, et de primo ejus peccato, eo utique modo, quo aliqui etiam Patres loquuntur, ut infra dicam. Denique Durandus et nonnulli alii dicunt, rem esse dubiam, nobisque ignotam, et hoc sequitur Vasquez, disput. 38, et hoc fundamento utitur: quia non est tribuendum Angelis, quia nullo fundamento ostendi potest, sed quod Lucifer induxerit alios ad peccandum, probari non potest; ergo cum sit res contingens, et speciale peccatum Lucifero tribuit, non est id iudicandum, nec credendum. Minorem probat respondendo ad quædam loca Scripturæ, quibus id probari solet.

12. *Quibus conjecturis alii probent prædictam sententiam.* — Alii vero auctores positivas con-

jecturas inducunt. Prima est, quia omnes, et singuli Angeli per superbiam peccarunt; ergo omnes non ab alio inducti, sed per se, ac propria excellentia, et ab amore abstracti, et illecti aliquid superbe appetierunt. Antecedens supponitur, consequentia vero probatur. Quoniam aut illa superbia fuit in appetenda similitudine Dei, vel in appetitu inordinato beatitudinis naturalis, vel supernaturalis, vel unionis hypostaticæ, et omnibus his modis incredibile est, Luciferum induxisse alios ad eundem modum superbiæ, scilicet, ad eandem similitudinem Dei appetendam, vel ad intendendam beatitudinem naturalem, sprete supernaturali, aut supernaturalem sine meritis: quia vel talis persuasio per deceptionem fieret, et hoc erat impossibile, vel ipsamet suasio tolleret inconsiderationem necessariam ad sic peccandum; aut superbia fuit per appetitum alicujus superioris potestatis, ac dominationis, et tunc, si Lucifer alios induxisset, profecto non suasisset, ut singuli dominationem appetere, sic enim contra suum commodum ageret: ergo suasisset, ut se potius, quam Deum, ut Dominum, et principem recognoscerent, et adorarent: hoc autem modo non illos ad superbiam induxisset, sed potius ad subjectionem, et vilem servitutem.

13. Et præterea argumentatur Guilielmus id esse incredibile, quia non poterat Lucifer velle rationibus eos suadere, vel per errorem, vel deceptionem, eos inducere, quia sciebat, eos non posse decipi in cognitione, et debita existimatione creatoris: nec etiam per promissiones, vel alia objecta concupiscentiæ poterat eos allicere, quia nulla re indigebant, quam ab illo expectare possent, neque in hoc etiam falli potuissent. Tertio addit, quia, si peccatum Angelorum inferiorum fuisset perduellionis contra Deum, ad quam a Lucifero fuissent inducti, non fuisset ausus solus Lucifer contra Deum rebellare, nisi præcognosceret voluntates inferiorum propensas ad rebellionem contra Deum fuisse: sicut in regnis humanis nullus vasallus solus, quantumcumque potens, audet contra Regem insurgere, nisi multorum consensus accedat, et inter eos tractatus ad rebellionem præcedat: ergo similiter in Angelis necessarium fuisset, ut Lucifer aliorum voluntates agnosceret, ab eis invitaretur ad perduellionem, vel saltem inter se convenirent; et de rebellionem tractarent.

14. Quarto, quia omnes Angeli simul cum Lucifero peccaverunt; ergo non sunt ab illo inducti ad peccandum. Antecedens supponi-

mus, quia Lucifer immediate post instans, in quo peccavit, damnatus est, propter quod dicitur idem esse Angelo casum, quod homini mortem, juxta Damascenum, lib. 2, cap. 3, Fulgentium, de Fide ad Petr., cap. 3, et Nisenum, lib. 1 Philosophiæ, cap. 3, et in sequente libro latius dicitur. Lucifer autem non potuit tentare alios Angelos post damnationem suam, sicut tentavit primos homines, sed debuisset eis suadere, durante ipsius via: tum quia alias non peccaret simul, ut in antecedenti sumitur; tum etiam, quia est magna differentia inter hominem et Angelum: nam homo non videt malum Angelum, nec statum ejus, sed tantum audit, et ideo potest dæmon respectu hominis se transfigurare in Angelum lucis, non vero respectu alterius Angeli; quia inferiores etiam Angeli vident superiores, et ita viderent Luciferum jam damnatum, si post damnationem illos suadere voluissent: unde nullo modo ab illo persuaderi potuissent: ergo, si suasit, in via suasit: hoc autem repugnat, si peccarunt simul: unde probatur prima consequentia, quia ad suadendum necessaria fuit locutio angelica, quia sine locutione, unus non videt mentem alterius: Lucifer autem non potuit simul peccare, et voluntatem, ac determinationem suam alteri ostendere: ergo fuisset necessaria successio inter peccatum Luciferi, et ejus locutionem, et a fortiori inter peccatum ejus, et inferiorum, et sic non simul peccarent. Et confirmatur primo, quia causa est prior effectu, nec in præsentem sufficit sola prioritas naturæ, quia tanta multiplicatio actuum non posset simul in eadem indivisibili duratione fieri: et confirmatur tandem, quia si Lucifer aliis suam voluntatem manifestasset, consequenter illi viderent ejus turpitudinem, directeque inordinationem ejus adverterent; ergo potius a peccato adverterentur, quam in illud inducerentur.

15. *Secunda et vera sententia affirmativa.* — Nihilominus dicendum est, Luciferum induxisse aliquo modo alios Angelos ad peccandum, fuisseque lapsus illorum causam: hæc est communior sententia theologorum: eam tradit D. Thomas, d. q. 63, art. 8, et ibi Cajetanus et cæteri expositores, Bonaventura, 2, dist. 5, quæst. 2, art. 2, q. 2, Richardus, a. 2, quæst. 13, Ægidius, dist. 6, quæst. 1, art. 3, Argentina, quæst. 1, art. 4, Durandus, q. 2, Major, quæst. 2, Alensis, 2 par., quæst. 99, m. 2, Altisiodorensis, lib. 2, Summæ, tract. 2, cap. 5, Sanderus, l. 4, de visib. Monarch., c. 1. Soletque hæc sententia ex aliquibus Sacra-

Scripturæ locis colligi: tamen, quia illa per se non cogunt, nisi auctoritate, et expositione Patrum juventur, ab illis inchoandum est.

16. *Probatur primo ex Patribus Græcis.* — Hanc ergo sententiam docet Nazianzenus, in dict. carm. 6, de Substantiis mentis præditis, dicens de Lucifero:

*Haud solus cecidit, verum agmine septus
Ingenti, sceleris cui dux fuit, atque magister.
Nam velut avertit commissum proditor agmen,
Regis ab imperio, multas sic ille cohortes,
Regis ab obsequio magni, caeluque piorum.
Abductas ad se allexit.*

Et frater ejus Cæsarius, dialog. 1, longe a principio, sic ait: *Ad malum versus auctor ille mali Diabolus, secum ad defectionem multos Angelorum trahens, non natura, sed voluntate multatos per ducis suggestionem, qui convenientem suo, facto suscepit appellationem.* Origenes, lib. 1. Periarch., in proem., *Apud plurimos (ait) ista habetur opinio, quod Diabolus apostata effectus, quamplurimos Angelos secum declinare persuaserit, qui et nunc usque Angeli ejus nuncupantur.* Idem sentit Chrysostomus, in Psalm. 14, circa illud principium, *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo?* dicens: *Unus illic civis, tanquam inquilinus movit seditionem, et ejectus est, tanquam æternus, et a Deo alienus, et cum eo, qui eum secuti sunt dæmones.* Et in eodem sensu, hom. 22, in Genes., dicit: *Diabolum, et omnem ejus cohortem, olim a gloria illa excidisse, et ignominiosos factos fuisse,* et Cyrillus Hierosolymitanus, Catech. 2, tractans illud Lucæ 1: *Videbam Satanam, tanquam fulgur de celo cadentem,* ait: *Iste cadens traxit ad ruinam multos.* Eusebius, lib. 7, de Præp., cap. 6, ait: *Primum spiritum peruersum, qui etiam aliis defectionis causa fuit, quique totius pravitalis auctor est, appellari Draconem, etc.* Similia fere habet, lib. 4, de Demonstr., cap. 9. Damascenus, lib. 2, cap. 4, ait: *Principem malorum Angelorum adversus opificem suum Deum se extulisse, et rebellare contra eum, in animum induxisse:* et subdit inferius: *una cum eo avulsa est, eique comitem se adjunxit, simulque corruit innumerabilis subjectorum sibi Angelorum multitudo.*

17. *Probatur secundo ex Patribus Latinis.* — Nec minori consensione Latini Patres eandem sententiam docuerunt. Ambrosius enim in Epist. 33, alias 84, ad Demetrium, aperte dicit: *Diabolus, qui quoniam sua, quam a creatore suo acceperat, potentia, et dignitate sibi placuit, cum iis Angelis, quos in consensum*